

SÍDELNÍ GEOGRAFIE 3

Ondřej Muličák

VÝVOJ EVROPSKÉHO SÍDELNÍHO SYSTÉMU

urbanizace

změna sociálně-
prostorových forem
společnosti v důsledku
společenské modernizace

→ **behaviorální urbanizace**

urbanizace společností

kvantitativní chápání urbanizace:

- koncentrace obyvatelstva do městských sídel
- růst podílu městského obyvatelstva na úkor obyvatelstva venkovského

→ **strukturní urbanizace**

koncentrace aktivit v městských sídlech

MĚSTO x VENKOV

Číslo	Typ	Účel
1. Město	Centrální funkce (obchod, administrace, kultura)	Administrativní, obchodní, kulturní
2. Suburbie	Bydlení	Bydlení
3. Předměstí	Bydlení	Bydlení
4. Venkov	Průmysl, zemědělství	Průmysl, zemědělství
5. Satelitní město	Průmysl, zemědělství	Průmysl, zemědělství
6. Satelitní město	Průmysl, zemědělství	Průmysl, zemědělství
7. Satelitní město	Průmysl, zemědělství	Průmysl, zemědělství
8. Satelitní město	Průmysl, zemědělství	Průmysl, zemědělství
9. Satelitní město	Průmysl, zemědělství	Průmysl, zemědělství
10. Satelitní město	Průmysl, zemědělství	Průmysl, zemědělství

PŘÍSTUP KE STUDIU evropského sídelního systému

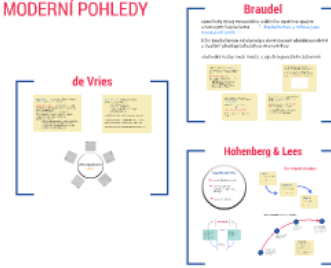
stabilita evropského sídelního systému = nové procesy vs. „státní kolonialita“

Návrh evropské urbanizace může být stabilní díky příčiny

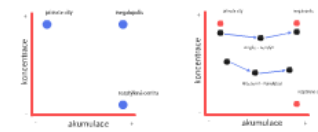
- **historický přístup** - rozdílné „úspěšné studie“ jednotlivých evropských měst a jejich generalizace
- **studium systémů měst** a role těchto systémů v rozvoji a absorpci ekonomického rozvoje

MODERNÍ POHLEDY

VÝVOJ SÍDELNÍHO SYSTÉMU dle TILLYHO

děkuji za pozornost

FAKTORY VÝVOJE

obchod

Hans Piore
Otevřená ekonomie (1985) - významný model evropského sídelního systému publikace 11. listopadu
rozvoj na území států - klíčový faktor zvláště modernizace, ale ne vždy s sebou nese ekonomický rozvoj

výroba

Alfred Smith
Klasický přístup (1977) - město přirozeně jako centra produkce
- město je primárně ekonomická jednotka ve městech
- historicky město vzniklo jako ekonomická jednotka a později město
- město jako ekonomická jednotka modernizace a klíčová k modernímu městu

populace

Thomas Malthus
O populaci (1798) - logika vztahu mezi rozsvícenou Zemí a lidskou populací a rozdílné ekonomie 4. tisíc obyvatel vs. větší množství a nižší kvalita populace
populace má být limitována zemědělskou produkcí a zemědělskou produkcí je limitována zemědělskou produkcí
urbanizace zvyšuje produktivitu zemědělství, což vede k většímu množství populace a jejímu rozvoji až do té doby, než populace překročí možnosti zemědělství

národní státy

Mayer Weber
Město (1913) - geografická jednotka město je ekonomická jednotka
vznik města - produktivita zemědělství umožňuje rozšíření zemědělství a produktivitu zemědělství
Město jako centrální moderní a národní město

SÍDELNÍ GEOGRAFIE 3

Ondřej Mulíček

VÝVOJ EVROPSKÉHO SÍDELNÍHO SYSTÉMU

urbanizace

změna sociálně-
prostorových forem
společnosti v důsledku
společenské modernizace

behaviorální urbanizace

urbanizace společnosti

kvantitativní chápání urbanizace:

- koncentrace obyvatelstva do městských sídel
- růst podílu městského obyvatelstva na úkor obyvatelstva venkovského

strukturální urbanizace

koncentrace aktivit v
městských nódech

MĚSTO x VENKOV

Dimension	Urban	Rural
1. Economy	Dominated by secondary and tertiary activities	Predominantly primary industry and activities supporting it
2. Occupational Structure	Manufacturing, construction, administration and service activities	Agriculture and other primary industry occupations
3. Education Levels and Provision	Higher than national averages	Lower than national averages
4. Accessibility to Services	High	Low
5. Accessibility to Information	High	Low
6. Demography	Low fertility and mortality	High fertility and mortality
7. Politics	Greater representation of liberal and radical elements	Conservative, resistance to change
8. Ethnicity	Varied	More homogeneous
9. Migration Levels	High and generally net immigration	Low and generally net outmigration

PŘÍSTUP KE STUDIU evropského sídelního systému

stabilita evropského sídelního systému = nové procesy ve „starých kulisách“

historie evropské urbanizace může být studována dvěma přístupy:

- **historický přístup** - rozsáhlé „případové studie“ jednotlivých evropských měst a jejich generalizace,
- **studium systému měst** a role tohoto systému v rozvoji a absorpci ekonomického rozvoje

Schematic Comparison of Urban History and History of Urbanization

	Urban History	History of Urbanization
Unit of Analysis	Individual City	Systems of Cities
Method	Intensive Single Case Study	Extensive System Case Study
Causal Model	From Individual City to Historical Generalization	From Historical Generalization to City Systems

Schematic Comparison of Urban History and History of Urbanization

Urban History

History of Urbanization

Unit of Analysis

Individual City

Systems of Cities

Method

Intensive Single Case Study

Extensive System Case Study

Causal Model

From Individual City to Historical Generalization

From Historical Generalization to City Systems

FAKTORY VÝVOJE

obchod

Henri Pirenne

Středověké město (1925) = růstový model evropského sídelního systému počínaje 11. stoletím

rozvoj **námořního obchodu** = klíčový faktor změn a modernizace ekonomického a sídelního systému

města vycházejí jako body, skrze které je určitý region zapojen do globální ekonomické **výměny**.

výroba

Adam Smith

Bohatství národů (1776) - města prioritně jako centra produkce.

- **dělba práce** realizovatelná pouze ve městech
- koncept **sektorového/prostorového dělení** na zemědělský venkov a průmyslové město.

města jako katalyzátory ekonomické modernizace a fokální body moderní produkce

Thomas Malthus

O populaci (1798) - logika vztahů mezi rozvojem zemědělské (venkovské) a městské ekonomiky, tj. mezi dynamikou venkovské a městské populace.

populační růst limitován pevně stanoveným množstvím obdělávané půdy a pevně danou efektivitou zemědělské výroby.

urbanizace ovlivněna kapacitou venkovské/zemědělské ekonomiky a její schopnosti uživit určité množství nezemědělské/městské populace.

populace

Max Weber

Město (1921) - prioritní politická úloha měst při vykonávání moci nad určitým teritoriem.

vznik měst = produkt širšího procesu směřujícího ke **zdokonalení /racionalizaci organizace** v ekonomickém, společenském a politickém prostředí.

města jako **činitelé moderního národního státu**.

národní státy

mod

Henri Pirenne

Středověké město (1925) = růstový model evropského sídelního systému počínaje 11. stoletím

rozvoj **námořního obchodu** = klíčový faktor změn a modernizace ekonomického a sídelního systému

města vycházejí jako body, skrze které je určitý region zapojen do globální ekonomické **výměny**.

Bohatství
jako centrum
• **dělní**
městečka
• konce
dělní
průmysl

města jak
moderniz

Hanza

na mapie zaznaczono najważniejsze miasta

▲ - główna placówka handlowa "Kontor"

● - miasta należące do Hanzy

Adam Smith

Bohatství národů (1776) - města prioritně jako centra produkce.

- **dělba práce** realizovatelná pouze ve městech
- koncept **sektorového/prostorového dělení** na zemědělský venkov a průmyslové město.

města jako katalyzátory ekonomické modernizace a fokální body moderní produkce

Thomas Malthus

O populaci (1798) - logika vztahů mezi rozvojem zemědělské (venkovské) a městské ekonomiky, tj. mezi dynamikou venkovské a městské populace.

populační růst limitován pevně stanoveným množstvím obdělávané půdy a pevně danou efektivitou zemědělské výroby.

urbanizace ovlivněna kapacitou venkovské/zemědělské ekonomiky a její schopnosti uživit určité množství nezemědělské/městské populace.

Max Weber

Město (1921) - prioritní politická úloha měst při vykonávání moci nad určitým teritoriem.

vznik měst = produkt širšího procesu směřujícího ke **zdokonalení / racionalizaci organizace** v ekonomickém, společenském a politickém prostředí.

města jako **činitelé moderního národního státu**.

národní

MODERNÍ POHLEDY

de Vries

„konceptní propast“ mezi feudálním obdobím a obdobím průmyslového kapitalismu

protoindustrializace = organizační model, kdy města představovala exportní centra pro vývoz venkovské produkce
 poč. 17. století zvyšující se nároky rostoucí nezemědělské populace - překonání lokální organizace trhu - vznik mezinárodní podnikatelské vrstvy
 = vyvození ekonomických vztahů z lokálního rozsahu a lokálních regulací směrem k regionálnímu geografickému rozsahu
 - oslabení role městské výroby

migrační model obsahující možnosti předprůmyslové rodiny:

- stěhování do města,
- setrvání v zemědělství,
- vstup/přesun do venkovských průmyslových aktivit.

od 1500 do 1650 – plošná migrace do měst
 od 1650 do 1750 – ostřejší diferenciacce měst podle velikosti, ztráta atraktivity řady měst;
 od 1700 migrace do venkovské protoindustrialie.

Braudel

specifický vývoj evropského sídelního systému spojen s rozvojem kapitalismu „...kapitalismus a města jsou v podstatě totéž...“.

tržní kapitalismus existoval po dané časové období paralelně s tradiční předkapitalistickou ekonomikou

obchodní vazby mezi městy a jejich regionálním zázemím

základní regionálního zázemí periburbánský
 rást měst způsoben mj. cenovou výhodou obilí - města existovala a rozula v relativně nezávislosti na okolí.
průmyslové město středního věku
 poprvé v 13. a 14. století buďto na území národního státu na území 10. měst;
 - mj. průmyslové výroby v hierarchickém organizovaném sídelním systému v terénu
 - křižovatky obilí a pastevní
 - doplněnost doplněnost ekonomické stability i ekonomické prosperity

koncept dominancí město, tj. město ekonomicky dominující nad okolní teritoria
 - město centra v rámci historického vývoje
 - Benolity - od 1500 do 1700 - 1800 do 1850 - poč. 17. st. Amsterdam - 1815 Lovdžij (a další)

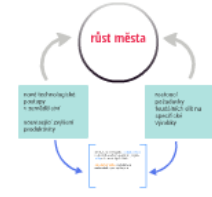
nový doplněk ekonomických území podporých ekonomických faktorech trhu - **volnost kapitálu**
 - vyznačen z lokálních regulací trhu
 - **nová volnost kapitálu** - **nová volnost trhu**
 - kontrola ekonomiky území - regionální města

malé město středního věku v 16. a 17. století protoindustrializace dynamicky rozvíjející se v terénu, která se vyvíjela jako **protoindustrializace**
 - **organizační model** - **organizační model**
 - **organizační model** - **organizační model**
 - **organizační model** - **organizační model**
 - **organizační model** - **organizační model**

Hohenberg & Lees

3 typy závislosti města

- na zemědělském zázemí
- na větších politické jednotce, v rámci které existuje
- na dalších městech

fáze evropské urbanizace

vztah venkovské a městské produkce

Braudel

specifický vývoj evropského sídelního systému spojen s rozvojem kapitalismu “...kapitalismus a města jsou v podstatě totéž...”.

tržní kapitalismus existoval po dané časové období paralelně s tradiční předkapitalistickou ekonomikou

obchodní vazby mezi městy a jejich regionálním zázemím

zajištění regionálního zázemí **peněžními toky**

růst měst způsoben mj. celkovou slabostí států - města existovala a rostla v relativní nezávislosti na státu.

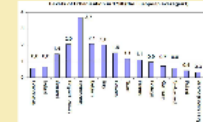
prostorový vzorec městského rozvoje

populační cykly & postupné budování národního státu na začátku 16. století.

- nejvýznamnější posuny v hierarchickém uspořádání sídelního systému v Evropě
- tržní vztahy nabídky a poptávky
- populační propad daného regionu znamenal obvykle i ekonomický propad

koncept dominantních měst, tj. měst ekonomicky dominujících určitému teritoriu

posun center v rámci historického vývoje:
Benátky - od 1500 Antverpy - 1550-60 Janov
- poč. 17. st. Amsterdam - 1815 Londýn (a Paříž)

nová skupina ekonomických aktérů schopných překonávat lokální fluktuace trhu - **velkoobchodníci**

vyvázání z lokálních regulací trhu

vytvoření nadlokální (regionální - mezinárodní) tržní sítě

kontrola ekonomiky spíše v regionálním měřítku

růst národních států v 16. a 17. století předznamenal dynamický nárůst populace ve městech, která se vyprofilovala jako **národní metropole**

posun hierarchie městského systému k **politicky taženým** růstovým národním metropolím

- organizace národních trhů
- posílení intenzity velkoměřítkového obchodu
- významná centra ekonomické spotřeby
- soustředění byrokratických institucí

zajištění regionálního zázemí **peněžními toky**

růst měst způsoben mj. celkovou slabostí státu - města existovala a rostla v relativní nezávislosti na státu.

prostorový vzorec městského rozvoje

populační cykly & postupné budování národního státu na začátku 16. století.

- nejvýznamnější posuny v hierarchickém uspořádání sídelního systému v Evropě
- tržní vztahy nabídky a poptávky
- populační propad daného regionu znamenal obvykle i ekonomický propad

nová skupina ekonomických aktérů
schopných překonávat lokální fluktuace trhu
– **velkoobchodníci**

vyvázání z lokálních regulací trhu

vytvoření nadlokální (regionální - mezinárodní) tržní sítě

kontrola ekonomiky spíše v regionálním
měřítku

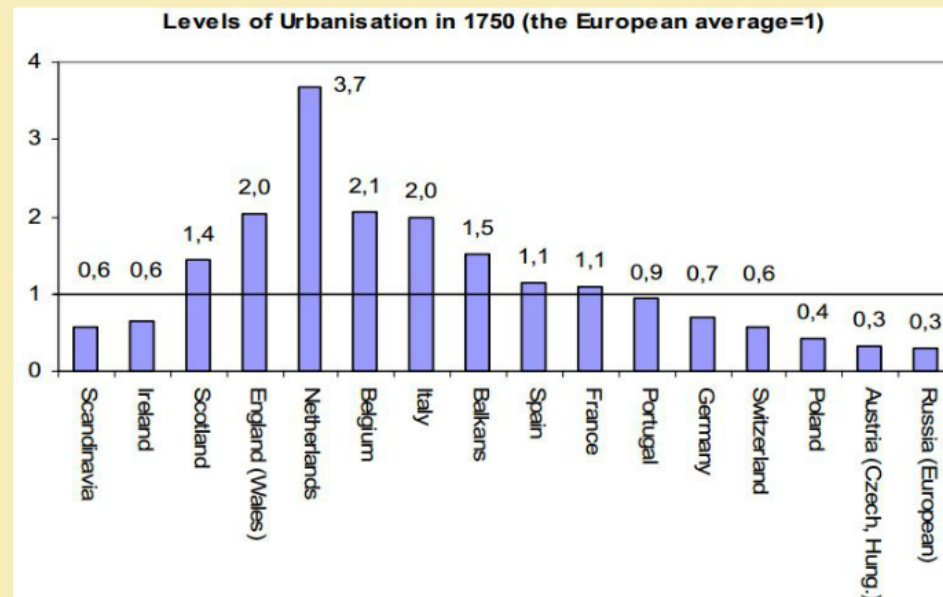
růst národních států v 16. a 17. století předznamenal dynamický nárůst populace ve městech, která se vyprofilovala jako **národní metropole**

posun hierarchie městského systému k "**politicky taženým**" růstovým národním metropolím

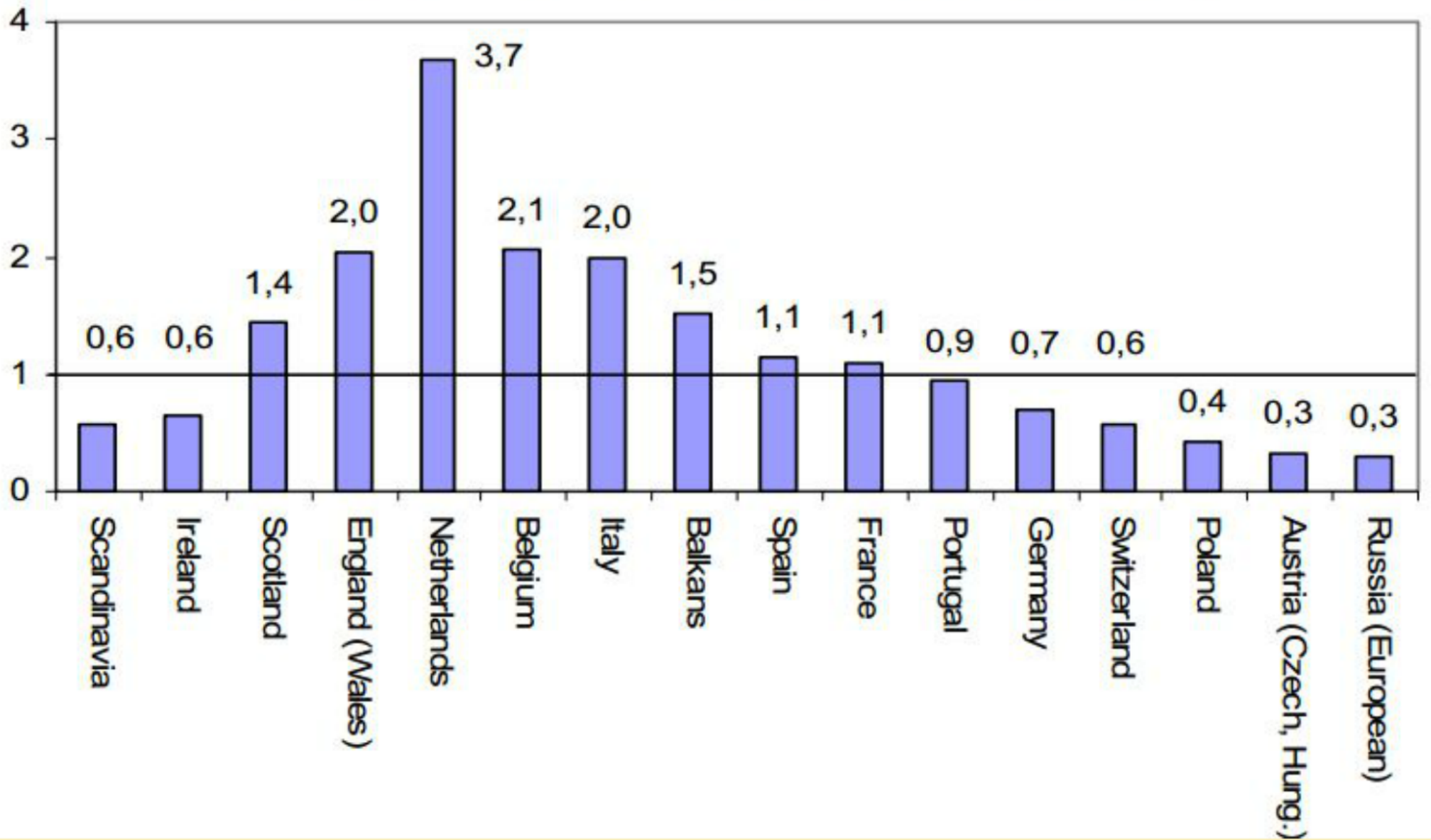
- organizace národních trhů
- posílení intenzity velkoměřítkového obchodu
- významná centra ekonomické spotřeby
- soustředění byrokratických institucí

koncept dominantních měst, tj. měst ekonomicky dominujících určitému teritoriu

posun center v rámci historického vývoje:
Benátky - od 1500 Antverpy - 1550-60 Janov
– poč. 17. st. Amsterdam - 1815 Londýn (a Paříž)

Levels of Urbanisation in 1750 (the European average=1)

de Vries

„konceptní propast“ mezi feudálním obdobím a obdobím průmyslového kapitalismu

protoindustrializace = organizační model, kdy města představovala exportní centra pro vývoz venkovské produkce

poč. 17. století zvyšující se nároky rostoucí nezemědělské populace - překonání lokální organizace trhů - vznik mezinárodní podnikatelské vrstvy

- vyvázání ekonomických vztahů z lokálního rozsahu a lokálních regulací směrem k regionálnímu geografickému rozsahu
- oslabení role městské výroby

migrační model obsahující možnosti předprůmyslové rodiny:

- stěhování do města;
- setrvání v zemědělství;
- vstup/přesun do venkovských průmyslových aktivit.

od 1500 do 1650 – plošná migrace do měst

od 1650 do 1750 – ostřejší diferenciaci měst podle velikosti, ztráta atraktivity řady měst;

od 1700 migrace do venkovské protoindustrialie.

„**konceptní propast**“ mezi feudálním obdobím a obdobím průmyslového kapitalismu

protoindustrializace = organizační model, kdy města představovala exportní centra pro vývoz venkovské produkce

poč. 17. století zvyšující se nároky rostoucí nezemědělské populace - překonání lokální organizace trhů - vznik mezinárodní podnikatelské vrstvy

- vyvázání ekonomických vztahů z lokálního rozsahu a lokálních regulací směrem k regionálnímu geografickému rozsahu
- oslabení role městské výroby

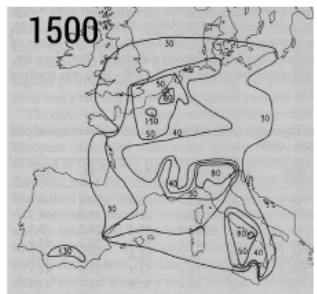
migrační model obsahující možnosti předprůmyslové rodiny:

- stěhování do města;
- setrvání v zemědělství;
- vstup/přesun do venkovských průmyslových aktivit.

od 1500 do 1650 – plošná migrace do měst

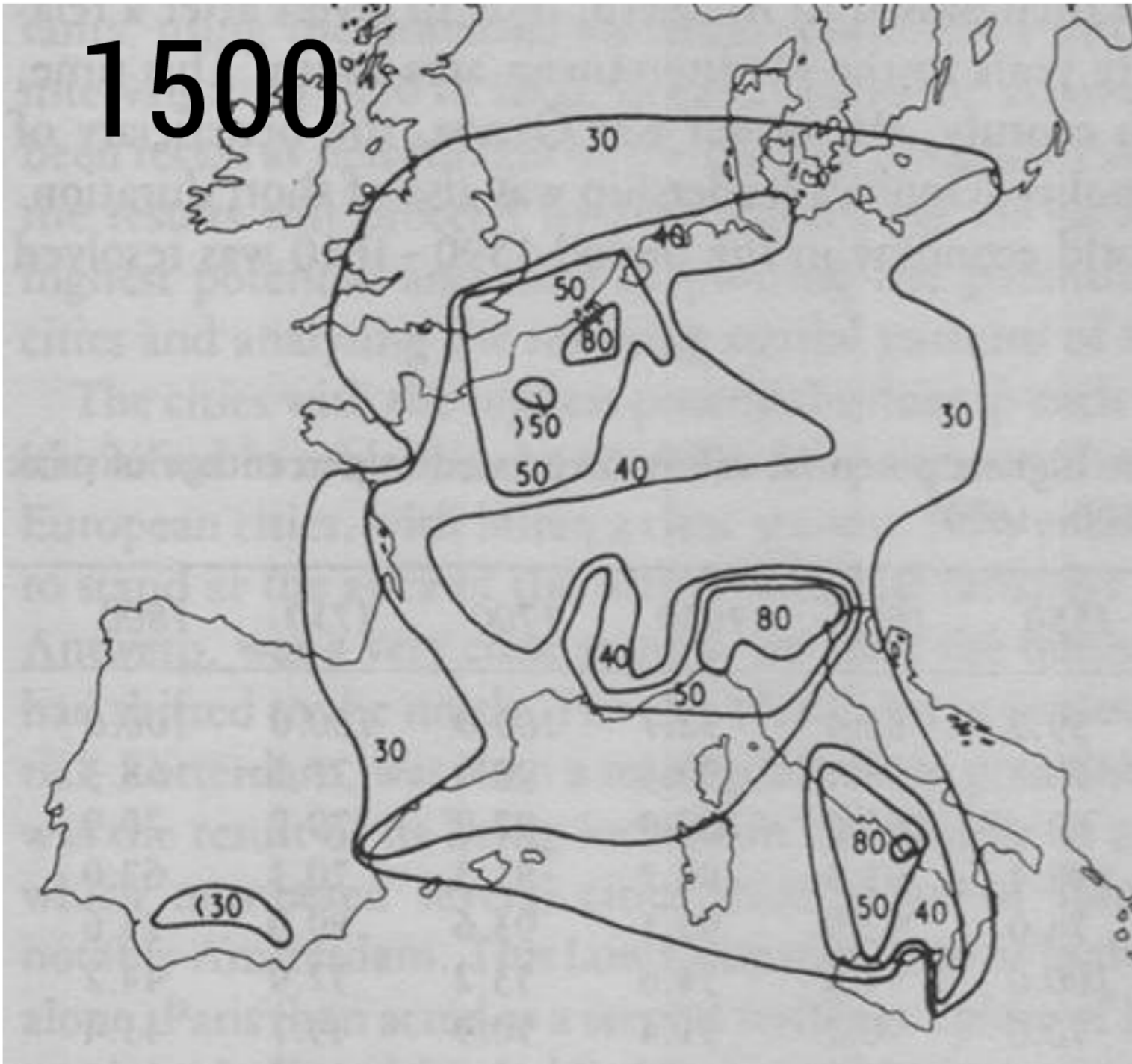
od 1650 do 1750 – ostřejší diferenciaci měst podle velikosti, ztráta atraktivity řady měst;

od 1700 migrace do venkovské protoindustrii.

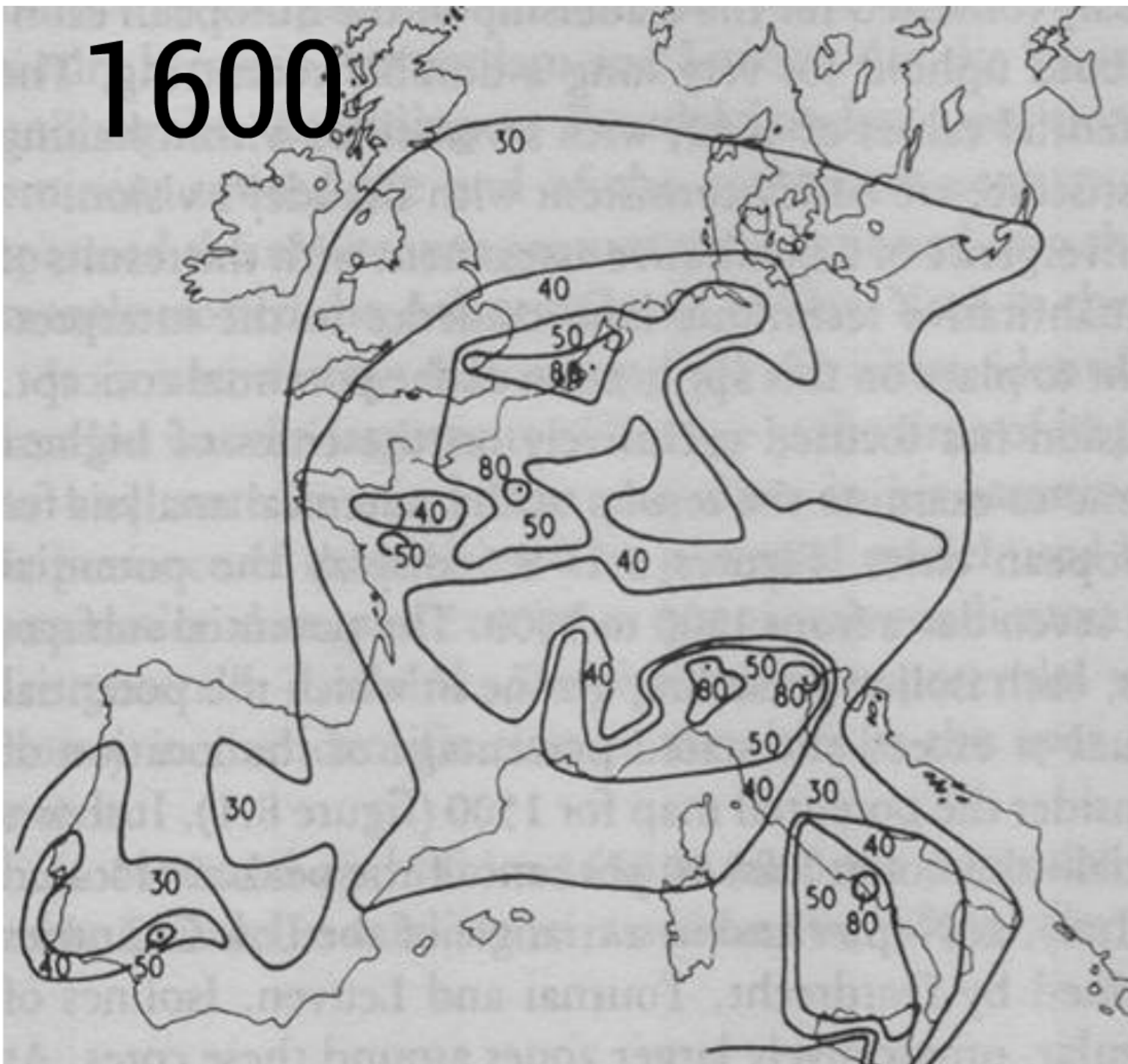

městský potenciál
vývoj

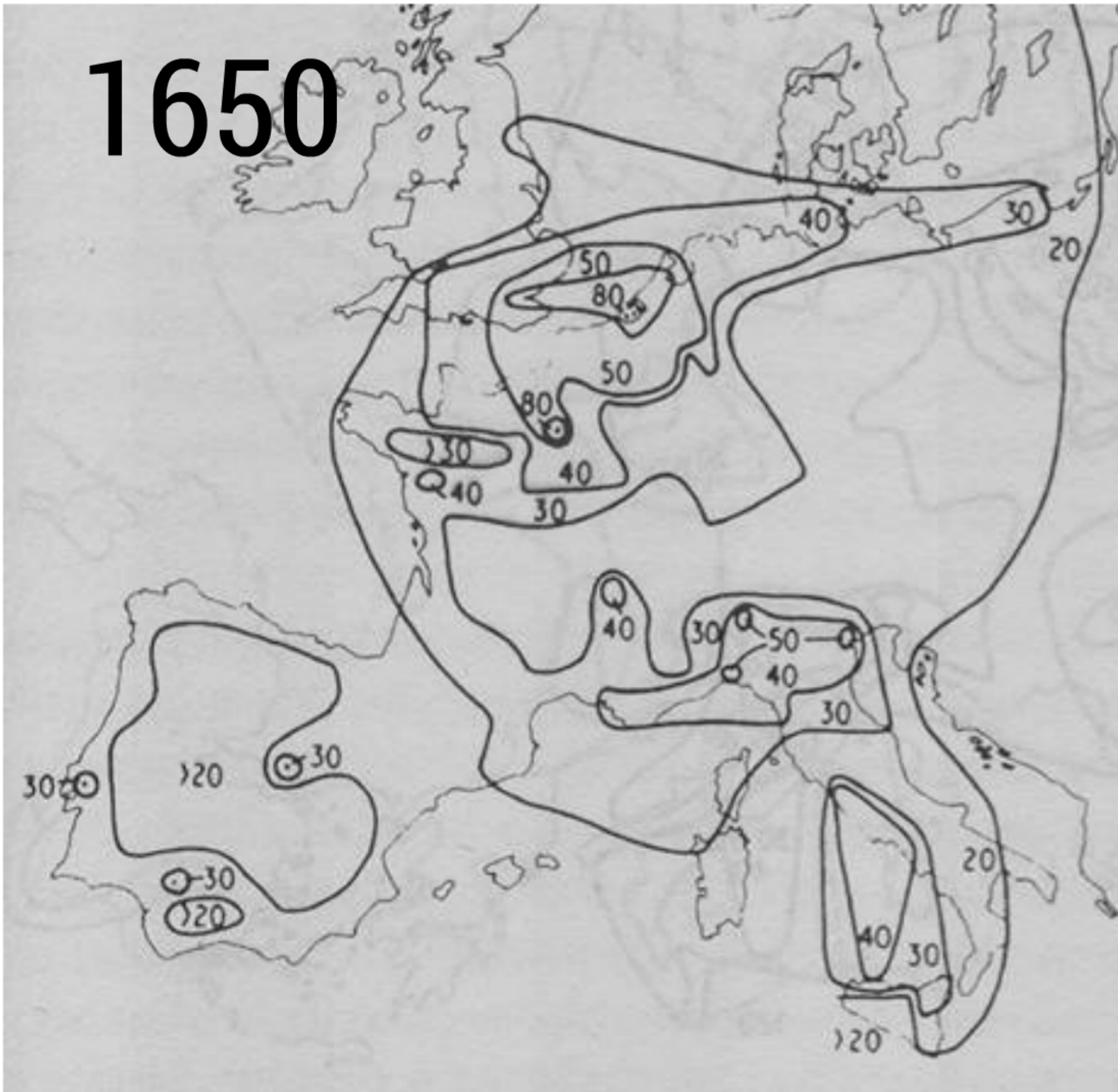
1500

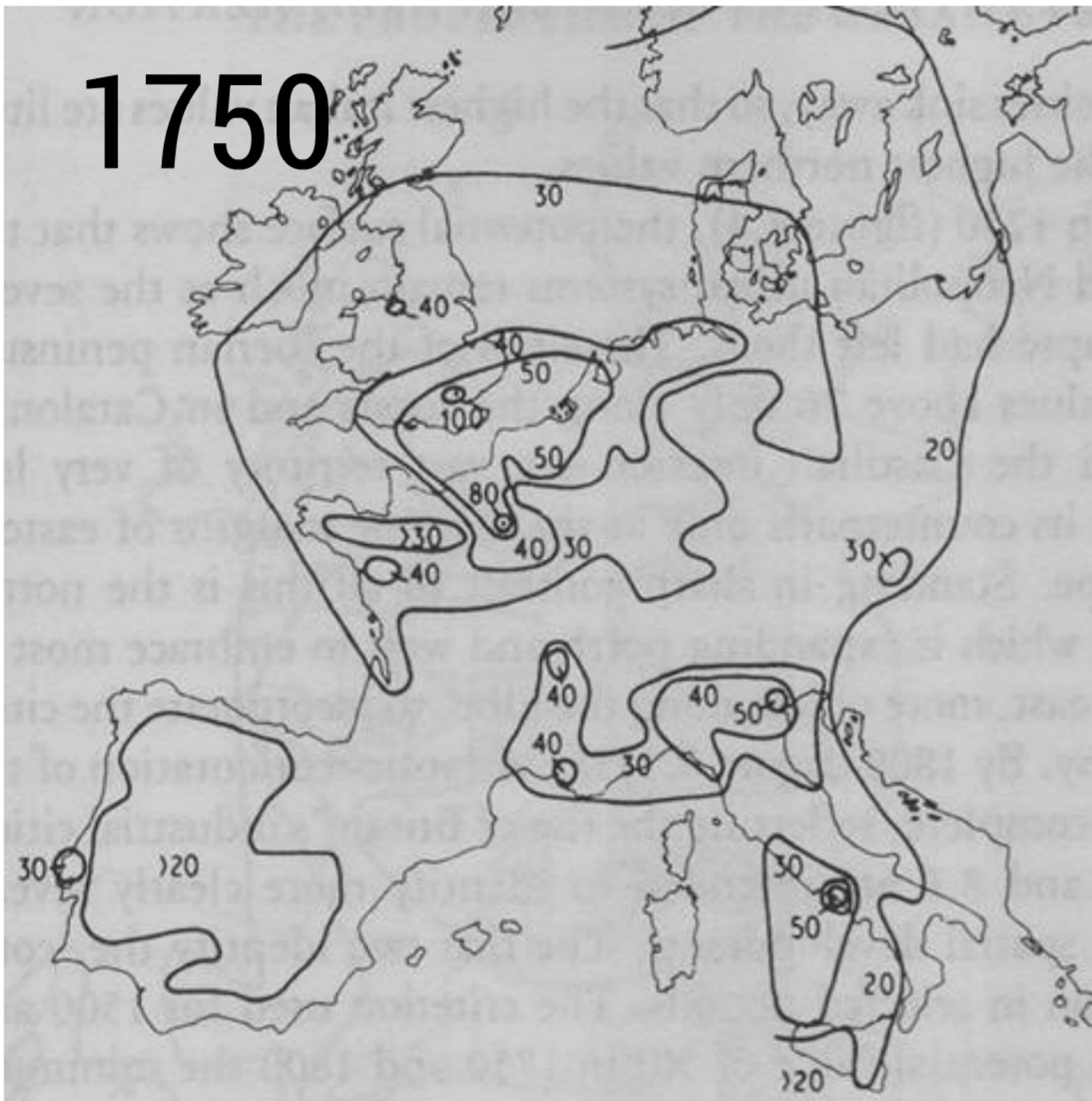
1600

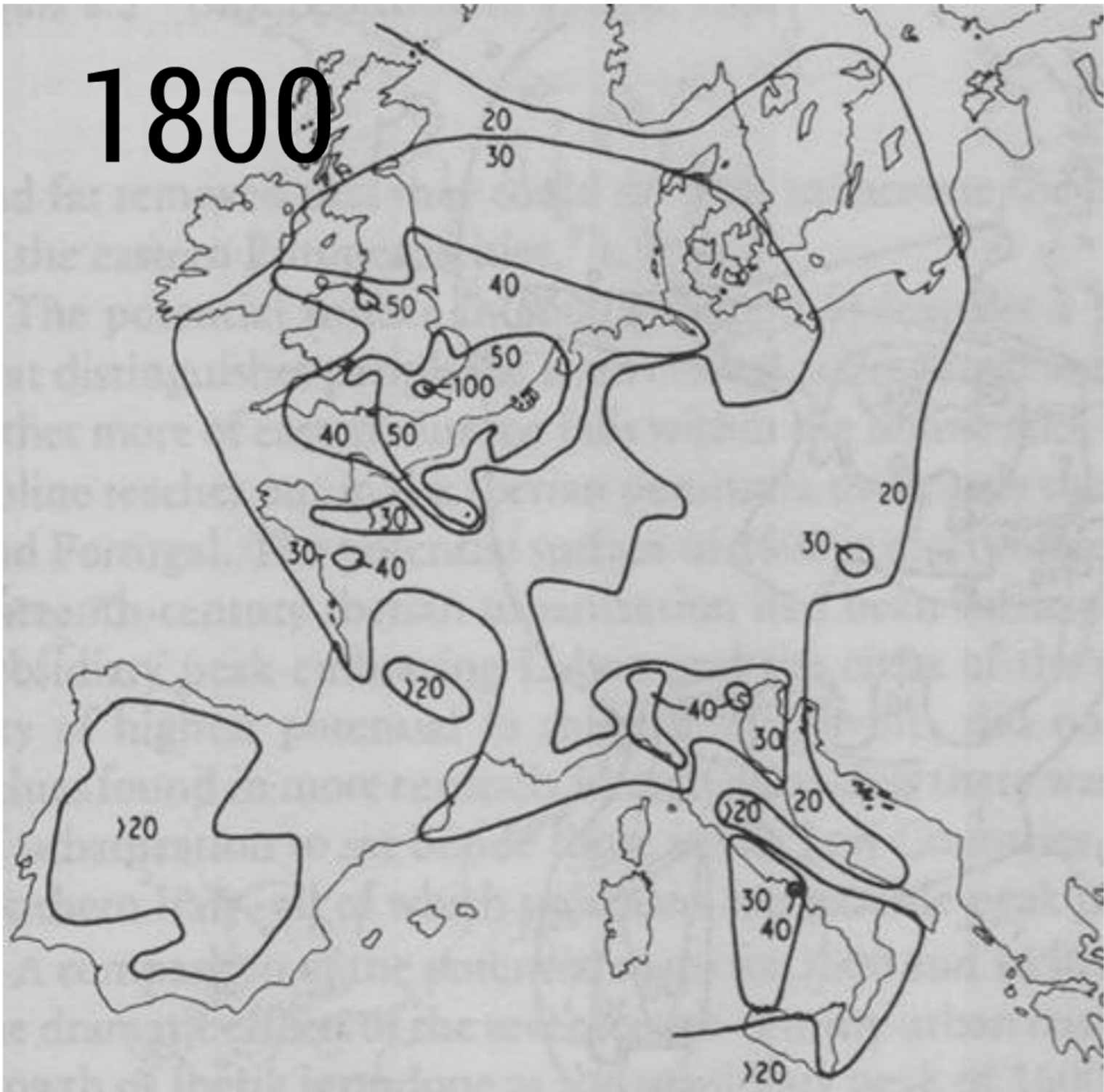
1650

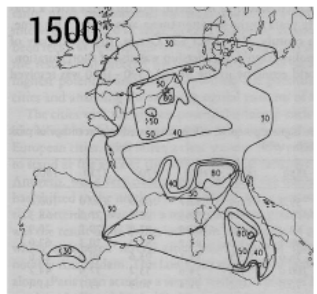

1750

1800

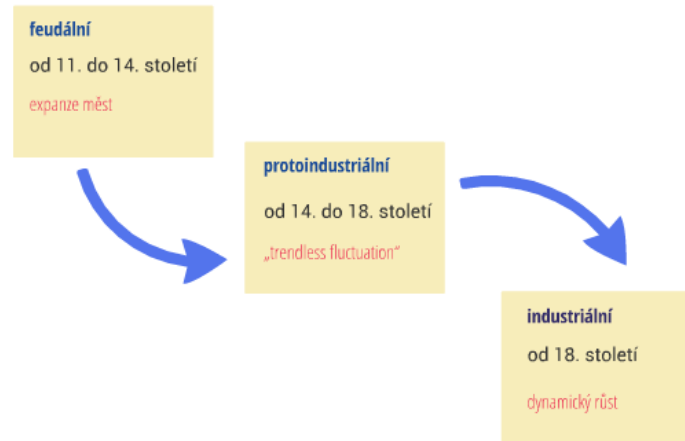
městský potenciál
vývoj

Hohenberg & Lees

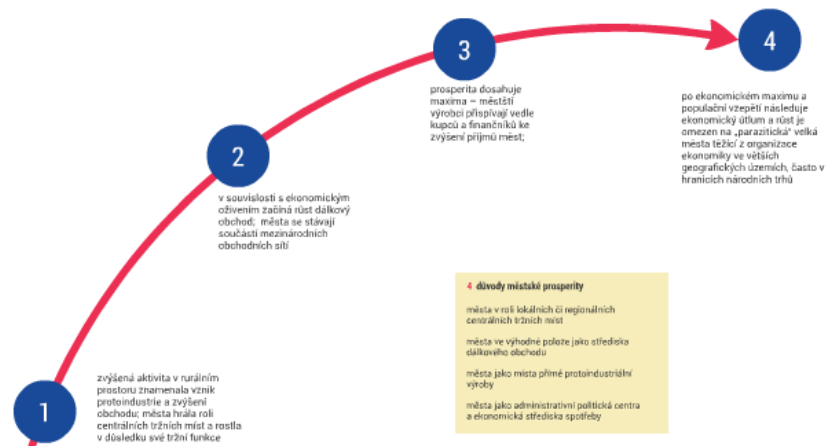
3 typy závislosti města

- na zemědělském zázemí
- na větší politické jednotce, v rámci které existuje
- na dalších městech

fáze evropské urbanizace

vztah venkovské a městské produkce

3 typy závislostí města

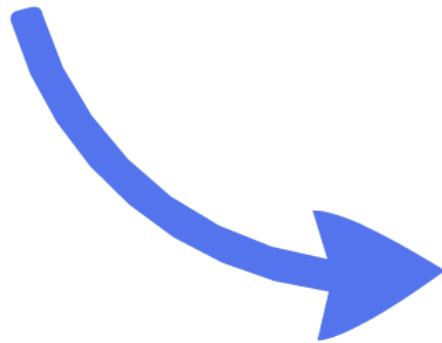
- na zemědělském zázemí
- na větší politické jednotce, v rámci které existuje
- na dalších městech

fáze evropské urbanizace

feudální

od 11. do 14. století

expanze měst

protoindustriální

od 14. do 18. století

„trendless fluctuation“

industriální

od 18. století

dynamický růst

feudální

od 11. do 14. století

expanze měst

protoindustriální

od 14. do 18. století

„trendless fluctuation“

industriální

od 18. století

dynamický růst

The diagram features a central circle with the text "růst města" in red. Two curved arrows point towards this circle from the left and right. Below the left arrow is a teal box containing text about agricultural technology and productivity. Below the right arrow is another teal box containing text about the demands of feudal elites for specific production.

růst města

nové technologické
postupy
v zemědělství

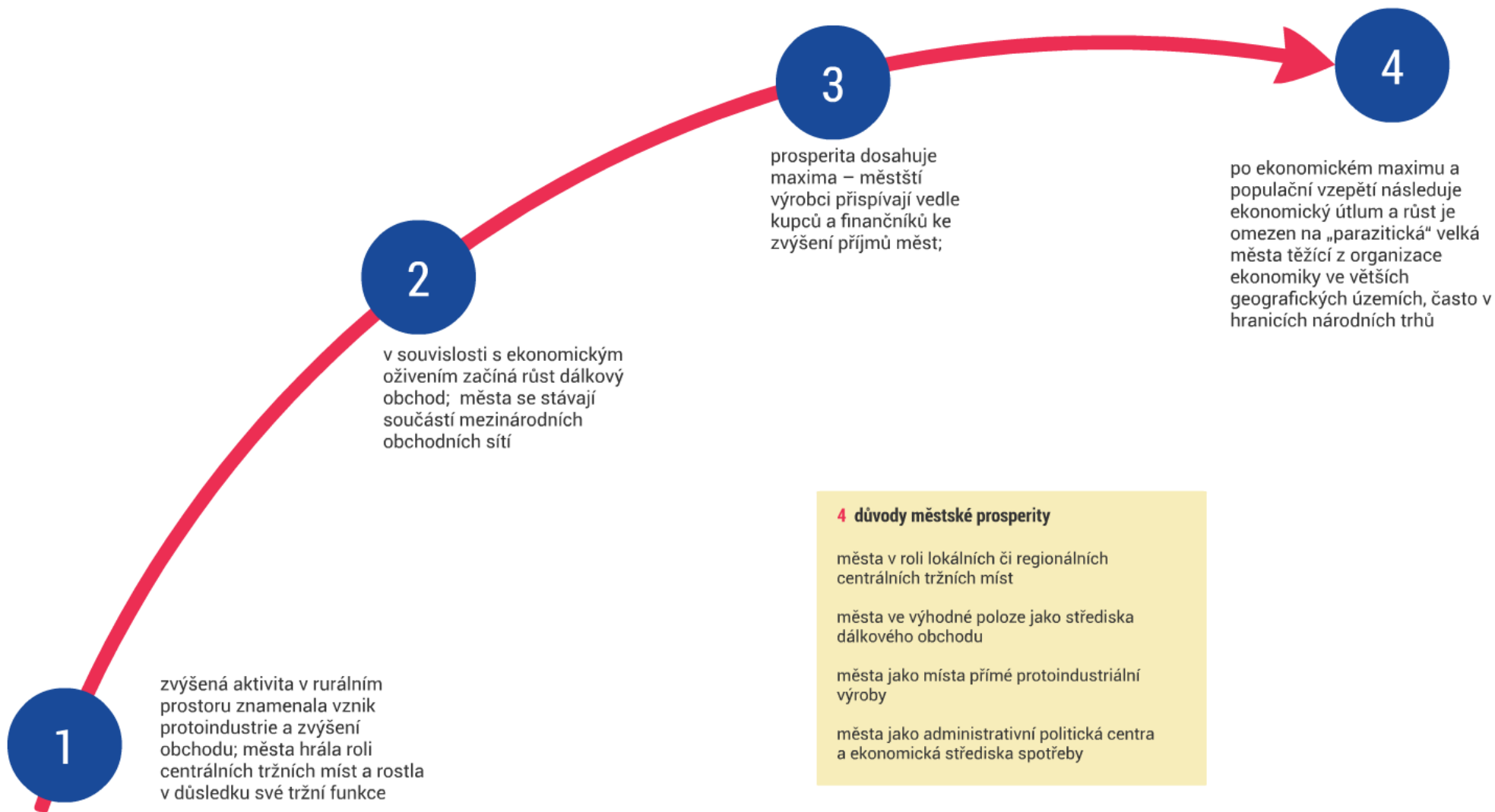
související zvýšení
produktivity

rostoucí
požadavky
feudálních elit na
specifické
výrobky

středověká centra jako **centrální místa**
v christallerovském pojetí, stejně jako
nódy v ekonomických sítích

komplementarita městského a
venkovského protoprůmyslu

vztah venkovské a městské produkce

1

zvýšená aktivita v rurálním prostoru znamenala vznik protoindustriie a zvýšení obchodu; města hrála roli centrálních tržních míst a rostla v důsledku své tržní funkce

2

v souvislosti s ekonomickým oživením začíná růst dálkový obchod; města se stávají součástí mezinárodních obchodních sítí

3

prosperita dosahuje
maxima – městští
výrobci přispívají vedle
kupců a finančníků ke
zvýšení příjmů měst;

4

po ekonomickém maximu a populační vzepětí následuje ekonomický útlum a růst je omezen na „parazitická“ velká města těžící z organizace ekonomiky ve větších geografických územích, často v hranicích národních trhů

4 důvody městské prosperity

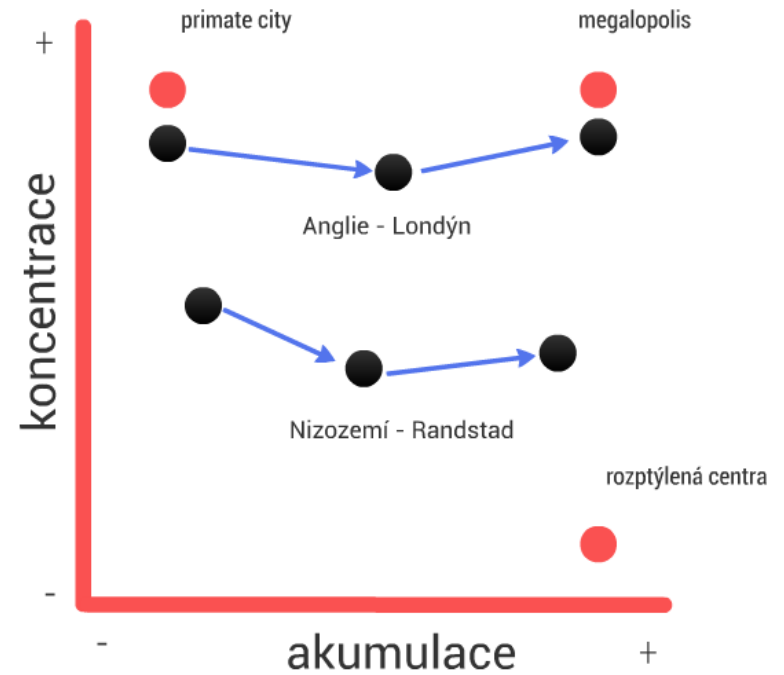
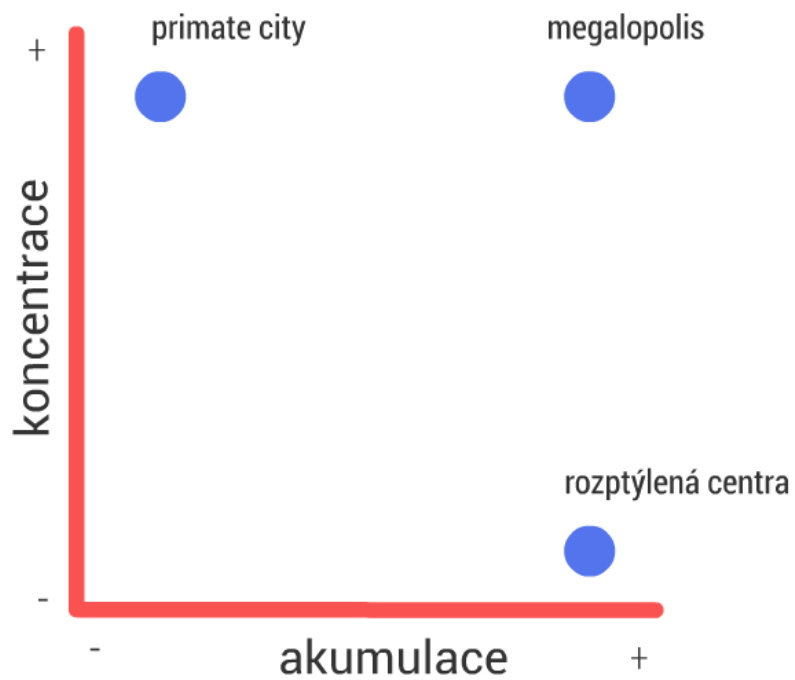
města v roli lokálních či regionálních centrálních tržních míst

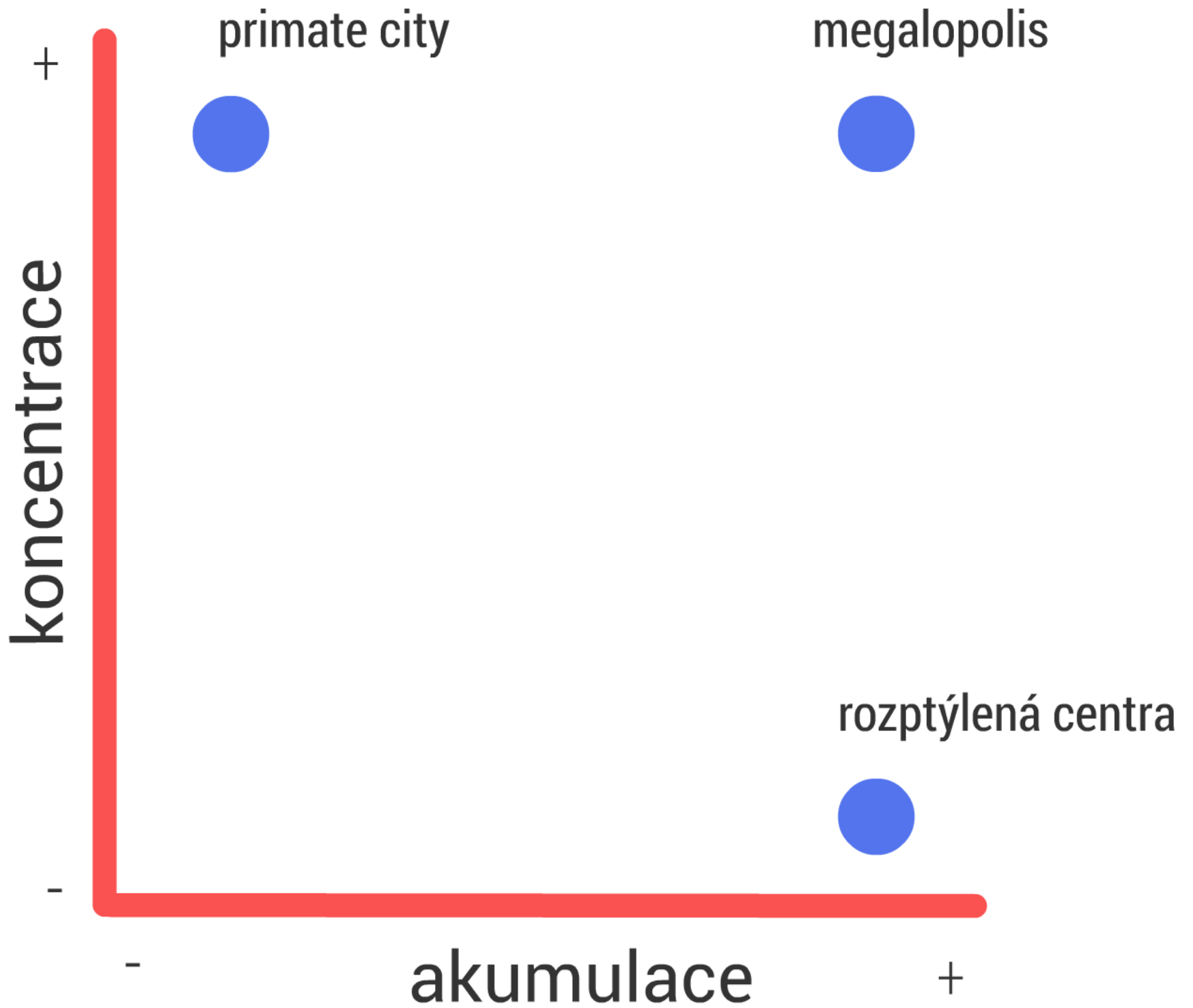
města ve výhodné poloze jako střediska dálkového obchodu

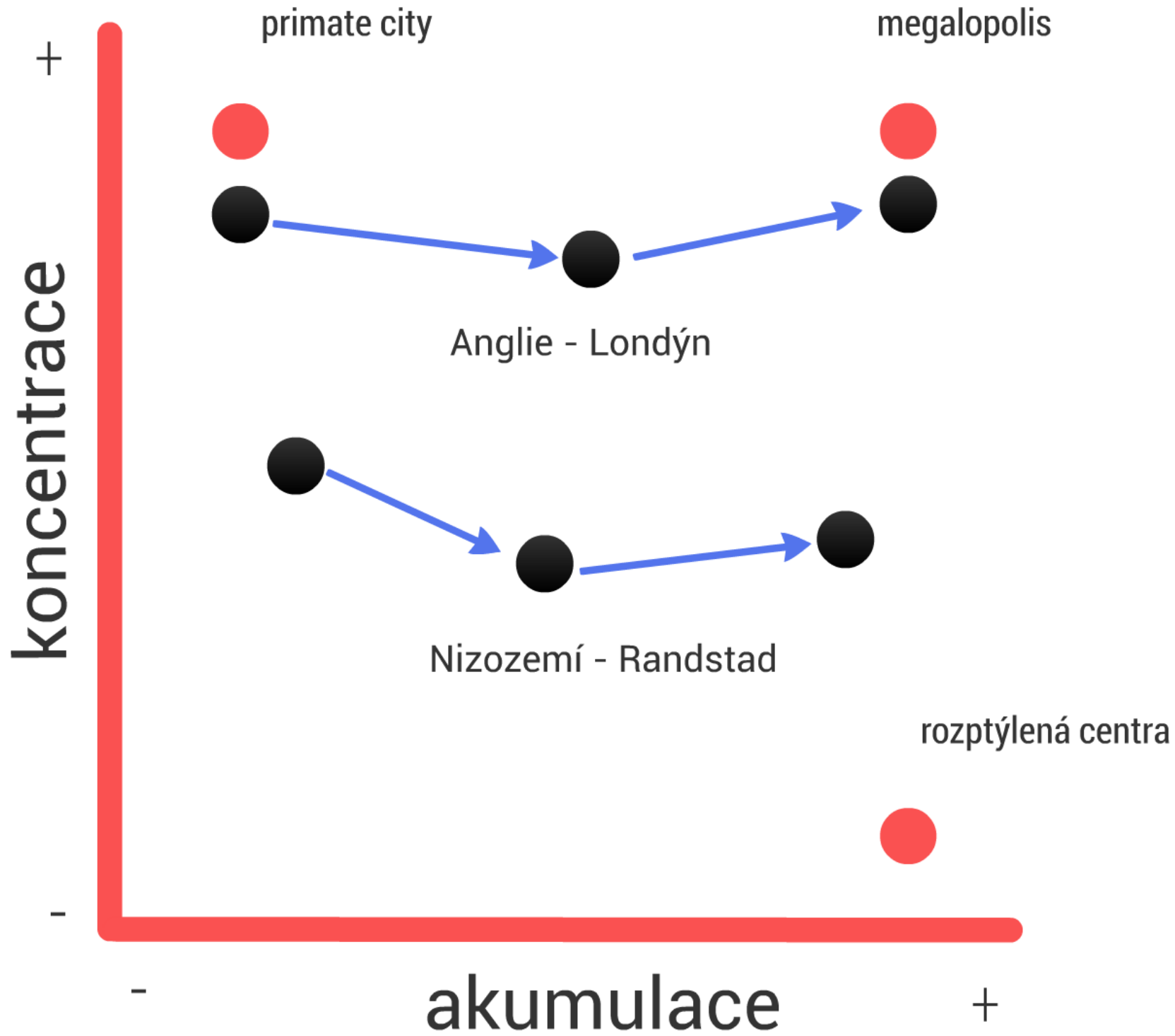
města jako místa přímé protoindustriální výroby

města jako administrativní politická centra a ekonomická střediska spotřeby

VÝVOJ SÍDELNÍHO SYSTÉMU dle TILLYHO

děkuji za pozornost

